

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću | Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek |
Građanski odbor za ljudska prava | Pravda Bjelovar

Podrška strategiji razvoja pravosuđa u području ljudskih prava

Osijek, Zagreb, Bjelovar 06. studenog 2015.

Dvotjedni izvještaj o suđenjima za ratne zločine, pojavama diskriminacije, zločinu iz mržnje i govoru mržnje, pravima žrtava rata

Institucije Republike Hrvatske ponovo su poklekale pred samovoljom Branimira Glavaša, nepravomoćno osuđenog za ratni zločin

Smatramo da je moralno neprihvatljiva kandidatuta nepravomoćno osuđenog za ratni zločin protiv civilnog stanovništva; smrt Čedomira Vučkovića, Đorđa Petkovića, Branka Lovrića, Alije Šabanovića, Jovana Grubića, Milutina Kutlića, Svetislava Vukajlovića, Petra Ladnjuke, Milenka Stanara, Bogdana Počuće, te nepoznate ženske i nepoznate muške osobe, pokušaj likvidacije Radoslava Ratkovića i mučenje Nikole Vasića i Snežana Berić. Upozoravamo na nedorečenost zakonskih odredbi, zanemarivanje etičkog kodeksa političkih dužnosnika, kao i etičkog kodeksa političkih stranaka, dugotrajnost sudskih postupaka, pa i odluka koje dovode do nepovjerenja građana u pravosuđe i vladavinu prava.

U Hrvatskoj je i dalje najeklatantniji primjer političara procesuiranog za ratni zločin, koji nastoji ostati dio političkih elita, Branimir Glavaš - osnivač i neformalni lider Hrvatskog demokratskog saveza Slavonije i Baranje (HDSSB), dominantne političke stranke u istočnoj Hrvatskoj. Nakon što je Ustavni sud u siječnju 2015. godine ukinuo presudu Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kojom je Branimir Glavaš osuđen za ratni zločin nad srpskim civilima u Osijeku, (sada) nepravomoćno osuđen, u sklopu predizborne kampanje za parlamentarne izbore, HDSSB ustrojava i postrojava muške pripadnike stranke odjevene u crne uniforma pred Hrvatskim Saborom. Navedeno postrojavanje uniformiranih muškaraca zastrašujuće podsjeća na ne tako davna ratna zbivanja, prizivajući slike straha, progonstva i zbjegova, stoga izražavamo bojazan zbog političke zlouporabe zastrašujućih simbola i koncepta te upozoravamo na nedorečene zakonske odredbe kao i dugotrajnost sudskih postupaka.

Dana 21. listopada, Antifašistička liga RH uputila je zahtjev Etičkom povjerenstvu¹ sa svrhom da se razmotri osporavanje kandidature Branimira Glavaša za zastupnika u Hrvatskom Saboru. Kako se navodi u njihovom zahtjevu, postupak Branimira Glavaša, tijekom listopada, je otvorena prijetnja demokraciji u Hrvatskoj, temeljnim vrijednostima koje su zapisane u Ustav RH i, općenito, razvoju Hrvatske prema jednoj pristojnoj i strahom neopterećenoj zemlji. Etičko povjerenstvo se 22. listopada očitovalo kako se prigovor odnosi na događaje koji su se dogodili prije početka izborne promidžbe te da o njima ne mogu odlučivati sukladno čl. 28 st. 1 i 103. st. 2 Zakona o izborima zastupnika u Hrvatskom saboru². Ujedno je Ministarstvo uprave RH, tijekom listopada, kao komentar vezan uz

¹ Etičko povjerenstvo ocjenjuje ponašanje sudionika izbora tijekom izborne promidžbe i samog postupka izbora i provodi izvanupravni nadzor izborne promidžbe;

<http://www.izbori.hr/ws/index.html?documentId=7784C16B8C7C852EC1257EE1003991AD>

²Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor (NN 19/2015), kojima su usvojeni prijedlozi organizacija civilnog društva da birači i političke stranke ne smiju kandidirati osobe koje su pravomoćnom sudskom odlukom osuđene na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju duljem od šest mjeseci i to ukoliko se u trenutku stupanja na snagu odluke o raspisivanju izbora izrečena

zlouporaba simbola, točnije postrojavanje Slavonske sokolske garde odgovorilo da je isto ovlašteno ovjeravati usklađenost statuta političkih stranaka sa *Zakonom o političkim strankama*, ali da sam zakon ne sadrži odredbe vezane uz postavljanja pitanja o osnivanju ili postrojavanju počasne garde, iako ista simbolički podsjeća na crnokošuljaše i SS oklopnu diviziju "Telesnu gardu Adolfa Hitlera". Ujedno, sam naziv garda (franc.) predstavlja elitna vojnu postrojbu za osiguranje i počasti državnim poglavarima; njihovu tjelesnu stražu ili osobna pratnja.

Shodno važećim propisima, danas imamo za parlamentarnog kandidata, u ovom konkretnom slučaju HDSSB-a u IV izbornoj jedinici, nepravomoćno osuđenog za ratne zločine, čovjeka koji je bježao od hrvatskih zakona i pravosuđa, koji postrojava gardu uniformiranih muškaraca, te ujedno pasivan odnos društva i državnih institucija. U svjetlu reakcije države kroz preventivne mjere zaštite demokracije izdajamo presudu ECHR u predmetu Vona protiv Mađarske (Zahtjev br 35943/10) iz srpnja 2013., gdje je sud jednoglasno odlučio da nije bilo povrede članka 11. (Sloboda okupljanja i udruživanja) Europske konvencije o ljudskim pravima. Slučaj raspravlja o raspuštanju udruge zbog anti-Romskih skupova i demonstracija koje su organizirane unutar njenog pokreta. Sud je ponovio da, "kao i kod političkih stranaka, država ima pravo poduzeti preventivne mjere zaštite demokracije protiv udruga kada jasna i neposredna predrasuda dovode u pitanje prava drugih te tako potkopa temeljne vrijednosti na kojima demokratsko društvo počiva i funkcionira.... Doista, takve paravojne parade otišle su izvan okvira pukog izražavanja uznemirujuće ili uvredljivog ideje, što je dopušteno prema Konvenciji, s obzirom na fizičko prisustvo prijeteće skupine organiziranih aktivista. Dakle, jedini način za učinkovito eliminiranje prijetnje koju pokret predstavlja bilo je ukloniti organizacijsku podršku koju je pružala udruga..."

Priznanje i kajanje za ratni zločini

Tijekom dugogodišnjeg praćenja suđenja za ratne zločine zapazili smo da priznanje počinjenja kaznenog djela te iskazano kajanje počinitelja nije česta pojava u našim sudnicama. Pred Županijskim sudom u Osijeku, na suđenju provedenom u listopadu 2015., Đorđe Stojaković optužen za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika - zločin na mostu između Erduta i Bogojeva, po čl. 122. OKZ RH, priznao je počinjenje kaznenog djela. Isti je proglašen krivim što je dana 19. studenog 1991., kao pripadnik rezervnog sastava Vojne policije JNA, u blizini mosta Erdut – Bogojevo, nakon što su ratni zarobljenici izvedeni iz autobusa, sudjelovao u fizičkom zlostavljanju dvojice ratnih zarobljenika iz Borovo Commercea. Sud je uvažio njegovo priznanje i kajanje, te ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine.

Dana 17. srpnja 2015., temeljem optužnice ŽDO Vukovar iz 2010. godine, te raspisane tjeralice, Đorđe Stojaković je uhićen i izručen iz Irske. Za vrijeme suđenja bio je u istražnom zatvoru u Osijeku.

Stajalište VSRH o suđenjima u odsutnosti okrivljenika za ratne zločine

---

Suđenja protiv pripadnika srpskih paravojnih postrojbi optuženih za počinjenje ratnih zločina i dalje obilježavanju suđenja u odsutnosti, tako se tijekom 2014. vodio postupak protiv 27 optuženika, u njihovoj odsutnosti. Naglašavamo, u 5 predmeta protiv 7 optuženika³, suđenih u odsutnosti, donesene su osuđujuće nepravomoćne presude. Adrese boravišta za 6 optuženika su poznate, petero (5) ih živi na području Republike Srbije, a jedan (1) na području Crne Gore. Mislimo da je tu bilo mjesta za

---

kazna izvršava ili tek predstoji njezino izvršenje. Ujedno, birači i političke stranke ne smiju kandidirati osobe za koje u trenutku stupanja na snagu odluke o raspisivanju izbora nisu protekli rokovi rehabilitacije, a koje su pravomoćnom sudskom odlukom osuđene za kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva: genocid, zločin agresije, zločin protiv čovječnosti, ratni zločin, terorizam, terorističko udruženje, mučenje, ropstvo; kazneno djelo protiv života i tijela: teško ubojstvo, te kazneno djelo protiv službene dužnosti: zloupotrebe položaja i ovlasti.

³ Vidi; Zločin na brdu Bršljenovica kod Plaškog, Zločin u Čanku kod Korenice, Zločin u Drinovcima, Zločin u Banskome Grabovcu, Zločin u Slanom.

suradnju pravosuđa u regiji. Osim toga, upitan je pravni učinak ovakvih presuda, kako za pravosuđe tako i za oštećeničke ovih postupaka.

Dana 24. rujna 2015. godine, Vrhovni sud RH svojim rješenjem ukinuo je prvostupanjsko rješenje Županijskog suda u Zagrebu o suđenju u odsutnosti okrivljenika (opt. Dušan Žarković i dr. - zločin u Joševici). Razlozi ukidanja navedenog rješenja je primjena odredbi novog *Zakona o kaznenom postupku*⁴, koji za suđenja u odsutnosti traži kumulativno ispunjenja potrebnih preduvjeta čl. 402. st. 3. ZKP⁵, u predmetnom slučaju prvostupanjski sud nije obrazložio zbog čega nije moguće izručenje okrivljenika ili suđenje u stranoj državi.

Dostupnost arhivske građe u procesu suočavanja s prošlošću

Na 263. sjednica Vlade Republike Hrvatske⁶, Vlade RH jednoglasno je usvojila Odluku o prestanku važenja stupnja tajnosti dokumenata Predsjedništva Socijalističke Republike Hrvatske, Izvršnog vijeća Sabora Socijalističke Republike Hrvatske i Sabora Socijalističke Republike Hrvatske, temeljem koje će javnosti postati dostupni dokumenti navedenih tijela – arhivskog gradiva za koje je protekao rok od 30 godina od njegovog nastanka, zaključno s 31. prosinca 1984. godine, kao i arhivsko gradivo navedenih tijela izvršne i zakonodavne vlasti i iz razdoblja od 1985. do 1990. godine.

Na istoj sjednici, jednoglasno je usvojena i Odluka o utvrđivanju rokova dostupnosti za korištenje arhivskog gradiva nastalog djelovanjem dr. sc. Franje Tuđmana kao predsjednika Republike Hrvatske, kojom je određen rok od 30 godina nakon nastanka dokumenata za dio arhivskog gradiva koji nema svojstva tajnosti, te 50 godina za arhivsko gradivo koje je označeno stupnjevima tajnosti, te sadrži podatke vezano za vanjske poslove, obranu i poslove nacionalne sigurnosti, a čijim bi objavljivanjem nastupile štetne posljedice za nacionalni interes Republike Hrvatske.

Pozdravljamo Vladinu inicijativu vezanu uz dostupnost arhivske građe vlasti nekadašnje SR Hrvatske, ali upozoravamo na daljnju netransparentnost i uskraćivanje javnosti u svezi arhivske građe nastale djelovanjem dr. sc. Franje Tuđmana kao predsjednika Republike Hrvatske, koja prema navedenoj odluci neće biti dostupna 50 godina, već isključivo na temelju preporuke Povjerenstva za sređivanje arhivskog gradiva od posebnog nacionalnog interesa po zahtjevima za uvid i njegovo korištenje.

2138 nestalih – Knjiga nestalih kao apel javnosti

Dana 30. listopada 2015. predstavljeno je četvrto izdanje *Knjige nestalih osoba na području Republike Hrvatske*,⁷ koja sadrži odvojene popise: popis 1716 osoba nestalih na području RH tijekom Domovinskog rata od 1991. do 1995. godine, popis 422 osobe za koje se zna da su smrtno stradale, ali se i dalje traga za njihovom posmrtnim ostacima, što ukupno čini 2138 neriješenih slučajeva na dan izdanje Knjige, 1. svibanj 2015. godine. Ujedno Knjiga sadržava 52 otvorena zahtjeva za traženje nestalih osoba, državljana RH na području Bosne i Hercegovine.

Tijekom predstavljanja Ministar branitelja Predrag Matić je naglasio da se u njegovom mandatu nije pravila razlika u traženju osoba nestalih tijekom Domovinskog rata 1991. kao i nestalih osoba srpske nacionalnosti nestalih tijekom akcije "Oluja" 1995. te istaknuo da im je glavni faktor koji im ne ide u prilog protok vremena. Sve je teže doći do pravih tragova koji vode prema nestalim osobama, stoga je

---

⁴ Narodne novine broj 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 - Odluka i Rješenje USRH, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14

⁵ Optuženiku se može suditi u odsutnosti samo ako postoje osobito važni razlozi da mu se sudi, a nije moguće suđenje u stranoj državi ili nije moguće izručenje ili je optuženik u bijegu ili nije dostižan državnim tijelima.

⁶ Izvor: <https://vlada.gov.hr/sjednice/263-sjednica-vlade-republike-hrvatske-18006/18006>

⁷ Izvor: <https://branitelji.gov.hr/vijesti/predstavljeno-cetvrto-izdanje-knjige-osoba-nestalih-na-podrucju-republike-hrvatske/1237>

Knjiga i apel javnosti da svojim saznanjima i informacijama pridonese procesu traženja i rasvjetljivanje sudbina nestalih, kao načinu prevladavanja problema koji neprestano opterećuje zarastanje ratne traume.

***Prilog: U svjetlu težine još jednoga dana humanitarne krize – apel
inicijative "Dobrodošli"***

Zbog važnosti odgovara hrvatskog društva u skladu s načelima poštivanja ljudskih prava na humanitarnu izbjegličku krizu te činjenicu da je s početkom studenog registrirano 60 milijuna raseljenih i izbjeglih osoba u cijelom svijetu, prenosimo apel inicijative "Dobrodošli".

Dana 2. studenog 2015.: Agresivno izražavanje i prekomjerna uporaba sile ne smiju postati oružje policijskih snaga koje upravljaju izbjegličkim kampovima u Opatovcu i Slavonskom Brodu. Opetovano upozoravamo na nužnost smirene komunikacije i uvažavajućeg odnosa spram izbjeglica te pružanje pomoći u za njih izvanredno teškoj životnoj situaciji. Potičemo i osnažujemo volontere na neposredno upozoravanje policajaca na prekoračenje granica prihvatljivog ponašanja te prijavu višim instancama ukoliko se ogлуše na prijateljska upozorenja.

„Slavonija neće postati deponij za izbjeglice“ riječi su Branimira Glavaša, nepravomoćno osuđenog ratnog zločinca koji je nedavno postrojio Slavonsku sokolsku vojsku u Osijeku i najavio borbu za Slavoniju. Istovremeno, on i HDSSB protive se otvaranju kampa za izbjeglice u Slavonskom Brodu. Uz već organizirane prosvjede građana u Brodu, smatramo iznimno važnim graditi i čuvati društvene prostore solidarnosti te jasno i direktno osuđivati isključivost i nasilje, a osobito nasilničke i ratne retorike u predizborno vrijeme.

U svjetlu rezultata jučerašnjih izbora u Turskoj i uvjerljive pobjede Erdogana i AKP-a, u atmosferi straha zbog napada na prokurdske aktiviste i jačanja ISIL-ovih snaga a u kontekstu europsko-turskog sporazuma o financijskoj pomoći Turskoj za izgradnju *hotspot* zemlje, pozivamo na snažan protest razvoju autokratskih režima koji potiru ljudska prava i slobode. Napadi na izbjeglice u kampovima i drugim tranzitnim punktovima iznimno su česti u Turskoj i drugim, nama okolnim zemljama. Ne smijemo dopustiti da se takva praksa razvija u Hrvatskoj te da policijske snage za takav slučaj nemaju pravi odgovor - ultimativnu zaštitu izbjeglica, njihova prava na sigurnost i dostojanstvo. Dižemo glas protiv bilo kakvog oblika nasilja prema izbjeglicama u svim dijelovima svijeta.

Baš kao što Hosseinieue planine odjekuju, mnogi su i danas tragali za svojim obiteljima koje su izgubili kretavši se u tijesnim kolonama prema kampu ili autobusima koji su ih prevozili do sljedećeg odredišta. Nadajmo se da će njihove priče završiti mnogo brže nego spomenuta priča. Ističemo kako svi imaju obavezu i odgovornost štititi jedinstvo obitelji.

Na koji način svijet odgovara na ovu humanitarnu krizu i na činjenicu da je s današnjim danom 60 milijuna raseljenih i izbjeglih osoba u cijelom svijetu?

Solidarno iz Tovarnika⁸

---

⁸ Za sadržaj izvještaja isključivo su odgovorne organizacije izdavači te on ni na koji način ne predstavlja službene stavove donatora. Ovaj izvještaj je nastao u sklopu projekta 'Podrška strategiji razvoja pravosuđa u području ljudskih prava', uz financijsku podršku Fondova Europskog gospodarskog prostora i Kraljevine Norveške za organizacije civilnoga društva, čiji je provoditelj za Republiku Hrvatsku Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva